

UOK 631.4

**1 JASTAN 3 JASQA SHEKEMGI BALALARDA RAXIT KESELLIGINDE
ANTROPOMETRIYALIQ KÓRSETKISHLERDIŃ ÓZGESHELIGIN
ÚYRENIW (NÓKIS QALA KESIMINDE)**

Abdigaparova J.K.

1-kurs magistrantı

abdigaparovajuldiz@gmail.com

Ilimiy basshı m.i.k **Madaminov A.A.**

Qaraqalpaqstan medicina institutı

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15643955>

Annotaciya: *Bul maqalada raxit keselliginiń kelip shıǵıw sebepleri, profilaktikasi yaǵnıy erte hámiledarlıq dáwirden baslap bul keselliktiń rawajlanıwına jol qoymaslıq, hámiledarlar qabil etiwı kerek bolǵan vitaminler muǵdar, sonday-aq 1 jastan 2 jasqa shekemgi balalardıń antropometriyalıq kórsetkishleri norma menen salıstırıladi. Nókis qalası kesiminde 40 balada bul kórsetkishler úyrenip shıǵıldı hám nátiyjeler tórende analiz qılınadı. Bul ilaj tiykarınan balalar arasında raxit keselligi sebepli sezilerli dárejedeǵi ózgerisler kelip shıǵıwınıń aldın alıw, waqtında ózgerislerdi toqtatıw kózde tutiladı.*

Gilt sózler: *Raxit, kesellik, D vitamin, kaltsiy, fosfat, jetispewshilik, milligram, quyash nuri, profilaktika, ratsion.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются причины возникновения рахита, его профилактика, то есть предотвращение развития заболевания, начиная с ранней беременности, количество витаминов, которые беременные должны получать, а также антропометрические показатели детей в возрасте от 1 года до 2 лет. Эти показатели были изучены у 40 детей в городе Нукус, и результаты будут проанализированы ниже. Эта мера в основном направлена на предотвращение и своевременную остановку значительных изменений, вызванных рахитом, среди детей.*

Ключевые слова: *Рахит, заболевание, витамин D, кальций, фосфат, дефицит, миллиграммы, солнечный свет, профилактика, рацион.*

Annotation: *This article compares the causes of rickets, its prevention, that is, preventing the development of this disease from early pregnancy, the amount of vitamins that pregnant women should take, as well as the anthropometric indicators of children aged 1 to 2 years with the norm. These indicators were studied in 40 children across the city of Nukus, and the results will be analyzed below. This measure is primarily aimed at preventing significant changes among children due to rickets and preventing these changes in a timely manner.*

Key words: *Rickets, disease, vitamin D, calcium, phosphate, deficiency, milligrams, sunlight, prevention, diet.*

Raxit - jas balalarda ósip atırǵan súyektegi mineralizaciya procesiniń buzılıwı, yaǵnıy balanıń fosfatlar hám kalciyge bolǵan talabınıń organizmge kelip túsip atırǵan muǵdarı menen sáykes emesligi sebepli rawajlanadı. Biraq ayırım jaǵdaylarda

“JASLARDĪŃ ILIMDE TUTQAN ORNĪ”

atamasındađı XV respublikalıq ilimiy teoriyalıq konferenciya

organizmge bul dárilik zatlar kelip túsiw muđdarı joqarı bolıwına qaramastan, eger organizmde bul dárilik zatlardıń sorılıwın támiyinlewshi sistemalardıń jetispewshiligi menen baylanıslı jađdaylarda da rawajlanıwı múmkin.[4]

JDSSSH bergen magliwmatına kore raxit keselligi rawajlangan mamleketlerde de elege shekem balalar arasında tarqalıwın dawam etpekte. Ozbekistan Respublikasında 2023-jilda bir jaslı balalardıń 27% de raxit keselligi aniqlanga [1]. Samarqanda welayatında otkerilgen izertlew natiyjesinde 5 haptelikten 61 haptelikke shekem bolgan balalardıń 78,7% de raxit keselligi aniqlangan.

Raxit keselligine alıp keliwshi sebepler tiykarınan tómendegiler:

- Aziq zatlar quramında jeterli mugdarda D vitamin bolmaslıgı
- Organizmge jeterli mugdarda kaltsiy ham fosfat zatlarının kelip tuspesligi
- Quyash nuri ham taza hawada balalardı shiniqtirmaslıq
- Balalardıń kem dene massasında tuwiliwi[4]

Hamledarlıq dawırde raxit keselligine alıp keliwshi sebepler:

- 17 jastan kishi ham 35 jastan ulken waqıttagi hamledarlıq.
- Hamiledarlıq dawırde kushli toksikoz boliwi
- Hamiledarlıq ham laktatsiya dawırinde duris emes awqatlanıw
- Kem hareketlik ham uyqı rejiminin duris bolmawı
- Sotsial-ekonomikalıq jaqtan jetispewshilik boliwi [3,5]

Hámiledarlıq dáwirdegi profilaktik jumıslar tómendegi kestedeki kórsetilgen: [1,2]

Nawqaslar kategoriyası	Arnawlı profilaktikanıń baslanıwı	D ₃ vitamininiń kúnlik muđdarı ME	Kurs sozılıwı
Salamat hámiledarlar	28-32-hámiledarlıq háptesi	500	6-8 hápte dawamında hár kúni
Hámiledarlıq qáwip toparları (gestozlar, qantlı diabet, revmatizm, gipertoniya keselligi, bawır, búyrek kesellikleri, súyek toqımasınıń mineralasqan buzılıwı	28-32-hámiledarlıq hápteleri	1000-2000	8 hápte dawamında hár kúni

Izertlew usılları

Úyrenilgen izertlew nátiyjesinde 40 balanıń 20 sı er bala hám 20 sı qız bala ekenligi aniqlandı, sonday-aq 40 balanıń 30 balası 1 jas, 10 bala 2 jastı quraydı.

Olardıń tuwılıw waqtındaǵı dene salmaǵı, házirgi dáwirdegi dene salmaǵı, boy uzınlıǵı, bas bólimi aylanası hám kókirek quwıslıǵı aylanası antropometrialıq usıl arqalı jazıp alındı.

Izertlew nátiyjeleri hám olardıń talqılanıwı

Bunda úyrenilgen balalardıń 75% artıqsha salmaq penen tuwılǵanlıǵı, 25% i normal salmaq penen tuwılǵanlıǵı anıqlandı. 100% bala boy ólshemi normaǵa mas keledi. 25% balada kem muǵdaarda artıqsha salmaq bar ekenligi anıqlandı. 40 bala bas aylanası shama menen normada. 30 balada kókirek aylanası azıraq normadan joqarń ekenligi anıqlandı.

Ótkerilgen izertlew sonı kórsetedi balalar den sawlıǵına durıs itibar bermeslik olardıń organizminde sırtqı kórinisinde sezilerli ózgerislerdi keltirip shıǵarıwı múmkin.

Paydalanǵan ádebiyatlar:

1. N.A.Rasulova. R.X.Sharipov. Raxit profilaktikasi va davolashda yangi yondashuv (monografiya). Samarqand 2023.
2. Щеплягина Л. А. Антенатальная профилактика рахита //Лечение и профилактика. – 2013. – №. 2. – С. 7-12.
3. Мальцев С. В. К дискуссии о рахите // Педиатрия. Журнал им. Г. Н. Сперанского. 2008. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-diskussii-o-rahite>
4. Расулова Надира Алишеровна, Расулов Алишер Собирович, Шарипов Рустам Хаитович, Ахмедова Махбуба Махмудовна, Ирбутаева Лола Ташбековна Оценка значимости уровня 25(он)D3 в сыворотке крови и его влияние на профилактику рахита у детей 1-го года жизни // Достижения науки и образования. 2019. №11 (52). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-znachimosti-urovnya-25-on-d3-v-syvorotke-krovi-i-ego-vliyanie-na-profilaktiku-rahita-u-detey-1-go-goda-zhizni>
5. Хлебовец Н. И. Рахит: лечение и профилактика // Журнал ГрГМУ. 2011. №4 (36). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rahit-lechenie-i-profilaktika>